

Szanowny Pan
Zbigniew Derdziuk
Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

WNIOSEK O UDOSTĘPNIENIE INFORMACJI PUBLICZNEJ

Do ustawowych zadań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wynikających m. in. z ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z należy kontrola prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich.

W odpowiedzi udzielonej przez ZUS na wniosek Fundacji Panoptykon o udostępnienie informacji publicznej wskazano, że „proces typowania zaświadczeń lekarskich do kontroli z inicjatywy lekarzy orzecznictwa lekarskiego Zakładu jest wspierany przez narzędzie informatyczne i oparty o systemową analizę ryzyka (...)”¹.

Sprawozdania z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

W „Sprawozdaniu z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za 2023 rok”² stwierdzono, że w ramach systemu stosowany jest „model predykcyjny służący do typowania zaświadczeń do kontroli, który jest na bieżąco aktualizowany w celu dostosowania do zmieniających się warunków oraz rozszerzania parametrów analizy [...]. Na tej podstawie system przypisuje zaświadczeniom określoną wartość scoringową, wskazującą na prawdopodobieństwo wystąpienia nieprawidłowości”³.

Jak doprecyzowano w przypisie „model predykcyjny to rozwiązanie, które umożliwia analizę danych zawartych w zaświadczeniach lekarskich wpływających do ZUS, w oparciu o ok. 90 cech

¹ Odpowiedź ZUS z dnia 24 stycznia 2025 roku dostępna pod linkiem:
https://pliki.panoptykon.org/DIP/Cyfrowy%20Nadz%C3%B3r%20-%20EOG%20I/Przychodz%C4%85ca%20-%20Odpowiedzi%20na%20wniosek/ZUS_dip_raportowanie%20AI_27.01.2025.pdf

² [Sprawozdanie z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za 2023 rok](#), s. 111.

³ Jw.

(określonych na podstawie danych dostępnych w KSI ZUS), którym na podstawie wyników analizy informacji historycznych, przypisywane są odpowiednie wagi”⁴.

Z kolei w „Sprawozdaniu z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na 2024 rok”⁵ w części dotyczącej tego samego tematu autorzy podkreślają, że „we współpracy z zewnętrzną firmą opracowaliśmy przy użyciu sztucznej inteligencji „scoring KW” [...] Efektywność typowania w ten sposób zwolnień lekarskich do kontroli jest jeszcze niewielka, jednak prace nad udoskonalaniem tego modelu trwają i są obiecujące”.

System/Model SOSAI⁶

W styczniu 2025 r. ZUS przekazał Fundacji Panoptykon pięć dokumentów (plików) zawierających opis systemu informatycznego. Są to m.in.:

- a) Dokumentacja analityczna systemu SOSAI – opis i diagramy komponentów informatycznych, które zawiera program SOSAI (plik Ujednolicona Dokumentacja Analityczna, dalej UDA)
- b) Dokumentacja administratora aplikacji Wspomaganie orzecznictwa (plik Dokumentacja administratora)
- c) Dokumentacja użytkownika aplikacji Wspomaganie orzecznictwa (pliki Dokumentacja użytkownika, t. 1, Dokumentacja użytkownika, t. 2, Dokumentacja użytkownika, t. 3)

Z powyższej dokumentacji wynika, że do systemowej analizy zaświadczeń lekarskich wykorzystywany jest model „SOSAI” (plik Ujednolicona Dokumentacja Analityczna), którego celem jest zwiększenie efektywności kontroli zaświadczeń lekarskich o czasowej niezdolności do pracy⁷.

Z tej samej dokumentacji wynika ponadto, że w systemie wykorzystywany jest model predykcyjny LightGBM⁸. Z oficjalnej strony dostawcy tego oprogramowania wynika, że jest to „model uczenia maszynowego oparty na metodzie *gradient boosting*, wykorzystujący algorytmy uczące się oparte na drzewach decyzyjnych”⁹.

ZUS a modele predykcyjne

Informacje dotyczące wykorzystywania modeli predykcyjnych ZUS odnoszą się do sposobu wykonywania ustawowych zadań przez organ publiczny, w tym do stosowanych narzędzi

⁴ Jw. Przypis 36.

⁵ [Sprawozdanie z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za 2024 rok](#), s. 34 - 35

⁶ Autorzy wniosku zamiennie używają pojęć “System SOSAI” oraz “Model SOSAI”

⁷ s. 11 UDA

⁸ s. 1257 UDA.

⁹ <https://lightgbm.readthedocs.io/en/stable/>

analitycznych oraz kryteriów podejmowania oraz wspomaganie decyzji, które mają bezpośredni wpływ na sytuację ubezpieczonych.

Obejmują więc zarówno sposób działania administracji, jak i kwestie związane z wydatkowaniem środków publicznych oraz ochroną praw jednostki. W szczególności znaczenie ma tu przejrzystość wykorzystania algorytmów w procesach decyzyjnych państwa, co czyni te informacje szczególnie istotnymi z punktu widzenia interesu publicznego.

Poniżej pytamy m. in o testy trafności predykcji, ponieważ stanowią jedno z ważnych zabezpieczeń pozwalających uniknąć wdrożenia modeli niepoprawnych metodologicznie, generujących wysoce nieprecyzyjne przewidywania. Testowanie i walidacja systemu/modelu powinna mieć miejsca na możliwie najwcześniejszym etapie jego projektowania i wdrażania, tak aby zapewnić prawidłowe działanie w całym cyklu życia¹⁰. Zapewnienie odpowiednich mechanizmów testowania i kontroli jakości modeli predykcyjnych służy zatem nie tylko ochronie praw jednostki, lecz także stabilności i wiarygodności całego systemu publicznego.

W związku z powyższym, na podstawie art. 61 Konstytucji RP oraz art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej Fundacja Panoptykon wnosi o udostępnienie informacji publicznej **poprzez wypełnienie (edycję) załączonego kwestionariusza (załącznik nr 1) oraz o dołączenie dokumentacji wskazanej w treści poszczególnych pytań.**

Prosimy o udostępnienie informacji za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres fundacja@panoptykon.org.

.....
Wojciech Klicki
Członek Zarządu

¹⁰ [Wytyczne w zakresie etyki dotyczące godnej zaufania sztucznej inteligencji](#), s. 27.